

ÉLETÚT ANDOR ILONA ÉS KODÁLY ZOLTÁN IGÉZETÉBEN

Csorba László és B. Horváth Andrea beszélgetése a Kossuth Rádió *Az este* című műsorában.

Csorba László
(torint.elte.hu)

B. Horváth Andrea
(mma-mmki.hu)

Egy italianista történész: **Csorba László**, az ELTE professor emeritusa, a Nemzeti Múzeum címzetes főigazgatója, valamint az Andor Ilona életművének igézetében élő és a magyar-olasz kapcsolatokat évtizedeken át építő muzsikusk: **Breinichné Horváth Andrea** karnagy között sodró lendületű beszélgetés bontakozott ki a Magyar Rádió 2023. március 24-i, *Az este* című adásában („Közéleti emberek gondolatébresztő beszélgetése életünk fontos, hasznos, érdekes eseményeiről”).

Egy énektanári és karnagy pályafutás idővonalára felfűzve, a magyar zeneélet és a muzsikusk lét számtalan kérdéséről cseréltek eszmét a beszélgetőtársak. A főtémát körülölelte további témák és motívumok egész sora: zenei tehetség és a tanári hivatás korai jelentkezése, a tehetséggondozás rejtett útjai és a pedagógiai tapintat fontossága; demokratikus vezetési stílus és buktatói; hol húzódnak határvonalak zene és zene között (a „klasszikus” rugalmas átjárhatósága a Kodály-módszer külföldi adaptációját segíti); az itáliai magyar emigráció összmagyar jelentősége és a *Deus ex machina* az egyéni sorsban; a kodályi világlátás helye az iskolában és Itália rácsodálkozása a Kodály-módszerre („nagyon szerettek, mert egy nagyon új dolgot hoztam”); mozgalmi dalok maradandó értékei – hogy csak néhányat villantsunk föl közülük, előljáróban.

Szóba kerültek azután a magyar zenei világnak olyan meghatározó személyiségei, akik Horváth Andrea pályájára is sorsfordító hatással voltak: Andor Ilona, Herboly Ildikó, Szőnyi Erzsébet, Vásárhelyi Zoltán, Maklári József, vagy a rádióadás után nem sokkal az élők sorából eltávozott Párkai István. Még egy nevet emeljünk ki a beszélgetésből: Győry Mihályné Hahn Olga ma már talán csak kevesek emlékezetében él. A tanárnő a Zeneakadémián 1937–1941 között folytatta ének szaktanítói és egyházkarnagy tanulóanyagait (ezekről egy, a hazai cecilianizmus történetét feldolgozó disszertációból tudunk); rövidre szabott pályájának utolsó állomáshelye volt a Váci utcai Ének-zenei Általános Iskola, az az intézmény, ahol Horváth Andrea első, a pályaválasztására döntő zenei tapasztalatait nyerte.

Tanít ez a beszélgetés az emberi létről is, annak transzcendens dimenzióiról, rendelt utakról és betöltött küldetésről.

Az írásos megrögzítés során is a műsor élő-eleven voltát megőrizni törekedve, mindössze néhány stiláris igazítással és tartalmi kiegészítéssel éltünk; az egyszerre hangzó mondatoknak a librettókban szokásos jelölését az egyszerűség kedvéért mellőztük, habár ezek a pillanatok a rádiós dialógus valóságos színházi-operai csúcspontjaiként hatottak. Így, az élő beszéd spontaneitásával is ez a dokumentum számos fontos adalékkal szolgálhat utóbbi hatvan évünk zenetörténetéhez. Olyan adalékokkal, amelyek az interjúalany korábbi kötetében (*Andor Ilona emlékkönyv; 25 éve együtt; Rómától Rómaiig*) vagy idevágó írásaiban (például a Márkusné Natter-Nád Klára által szerkesztett *Szőnyi Erzsébet emlékkönyvben*) nem szerepeltek, vagy az ott közöltek új árnyalatokkal, a beszélgetőtárs közbevetései révén pedig fontos hangsúlyokkal gazdagítják.

Köteles György¹

CS. L. Jó estét kívánok! Csorba László vagyok, az ELTE tanára, történész, a mai este házigazdája. A vendégem pedig B. Horváth Andrea tanárnő, zenész, kórusvezető, és egy egészen csodálatos program vezére Itáliában: a Kodály-módszert tanítani, megismertetni; a zene révén barátságokat, kapcsolatokat építeni.

Azt szoktam mondani – nyilván nem én találtam ki –, hogy a zene az egy pozitív *drog*, nem lebontja a személyiséget, hanem építi: egyre gazdagabbak leszünk tőle; és nemcsak az egyént, hanem a csoportokat is. *Mámmorral* jár együtt,

¹ Ének-zenetanár, karnagy, zenei író, az interjú kéziratának szerkesztője.

van a kórusban éneklésnek egyfajta mámor. Mikor érezted először azt, amikor a kórusban énekelve hirtelen megérezted, hogy mintha több, mintha nemcsak az egyén... de része vagy valami nagyobbak, valami többnek, és ez olyan *mámor*, amit aztán minél többször át akar élni az ember?

H. A. Ez a múlt században volt természetesen, ez a nagy érzés. Nagyon pontosan emlékszem rá. Általános iskolás voltam, zenetagozatos, az Egyetemi Színpadon állt a Váci utcai ének-zenetagozat kórusa Olga néni [Hahn Olga] vezényletével, és Karai József: *Barikádra* című dalát énekeltük. Annak valami olyan eufórikus hatása volt, a közönségre is; az egy nagyon ritmikus darab, azóta se hallottam különben, és most, hogy ezt megkérdezted, a kép is bevillant – maradt egy fénykép erről a fellépésről. Olga néni volt az, aki tulajdonképpen megpecsételte a sorsomat is a tanárságra. Ő nagyon fiatalon ment el, még kis alsós, negyedikesek voltunk, és a Farkasréti temetőben énekeltünk az ő temetésén, a kis alsós énektagozatosok, a Bartók: *Ne hagyj itt*-et. Hát az egy nagyon nehéz mű. Akkor ott megfogadtam, hogy énektanár leszek. És az élet úgy hozta, hogy utána olyan tanárt kaptam a Váci utcában, aki ezt az érzést erősítette bennem, Herboly Ildikót, a gimnáziumban Andor Ilonát, és a Zeneakadémián Szőnyi Erzsébetet; a vegyeskarban Vásárhelyi Zoltánt, Maklári Józsefet, Párkai tanár urat...

CS. L. És odahaza, otthon mit szóltak ehhez?

H. A. Odahaza nálunk nem volt tanár a családban. A zene az mindig ott volt, édesapám mérnökként nagyon jól zongorázott..., de dzsesszt, dzsesszt játszott.

CS. L. Ő még egy régi polgári kultúra hordozója volt ezek szerint, ha tudott zongorázni...

H. A. Nagypám pedig csodálatosan hegedült, holott órásmester volt, gyerekkoromban nagyon sokszor hallottam játszani; és mindenki énekelt nálunk a családban, nagyon sokszor – akkor még ez divat volt a családi összejöveteleken is, népdalokat, nótákat, cigány húzta néha..., mondjuk ez nem annyira ildomos egy komolyzenei tanár részéről, de nekem... csak jó zene létezik. Úgyhogy nagyon sok élményt kaptam otthon.

CS. L. A zene az egyént, a csoportot és a családot eszerint át tudja hatni. Van az egészen magas foka, még a polgári korban, amikor mintegy kamarazenél egy

családi, baráti kör, de hát ugyanaz, hogy mihelyt énekre nyílik egy család belső világa, az abban a pillanatban ezt a fajta gazdagodást nyilvánvalóvá teszi.

H. A. Volt kamarazenélés nálunk is, mert az édesapám, akit említettem, nagyon sokszor zongorán kísért engem, sőt nagyobb koromban még operaénekesnő is szerettem volna lenni, és most, hogy visszaemlékszem, hogy mit kellett a családnak eltűrni az én áriázásom közben, amit az apu kísért ugye nagy boldogan. Nagyon sokat négykezeseztünk az apuval operarészleteket, és hát akkor evidens volt, hogy nagyon sokat jártunk hangversenyre iskolával is és családdal is.

CS. L. És külön tanultál zongorázni?

H. A. Az kötelező volt a zeneiben, a zeneiskola. Ott szolfézs nem volt, az alól föl voltunk mentve, de zongorát kellett tanulni.

CS. L. Hogy a csodába lehet az, mikor a szolfézs, az a beszélt nyelve a zenének?

H. A. Igen, de a zenetagozatban elvileg, úgy gondolták akkor, hogy azt a szolfézszt, ami kell, meg lehet tanítani a mindennapos énekórában. Aztán kiderült, hogy ez nem így van, mert amikor felvételizni kellett mennem, akkor semmit nem tudtam szolfézsból gyakorlatilag, abból, amit a Zeneakadémián elvártak.

Viszont a zenei általánosnak az énekkari oldala meg a zenélési oldala az rettenetesen erős volt, és...

CS. L. ...és elvarázsoló.

H. A. Nagyon. Nekem nagyon.

CS. L. És az, hogy tanár leszel, ez a mérnök apukát nem zavarta? Nem kérdezték, hogy „Fiam, miből fogsz megélni”?

H. A. Ez föl se merült. Egyébként is, annyira látták az elkötelezettségemet a zenélés iránt. Hazamentem az általános iskolából és eljátszottam az aznapi énekórát a babáimnak, tehát a tanárság, az valahogy már akkor megvolt bennem.

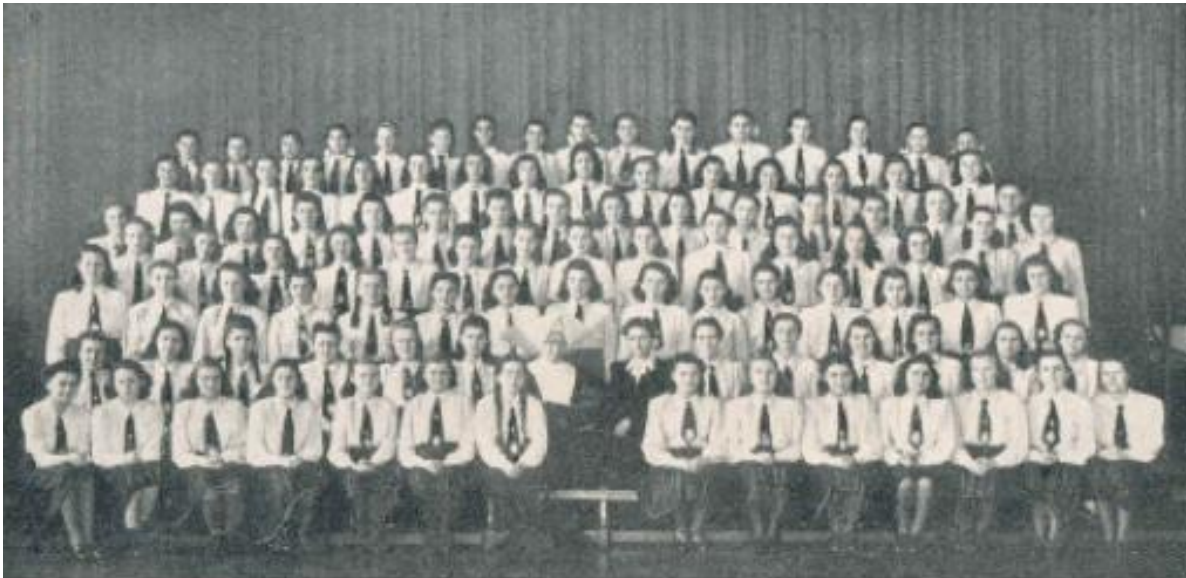
CS. L. Ezek szerint a fejedben állandóan megy a zene.

H. A. Állandóan. Esténként nagyon nehéz kikapcsolni, például a kóruspróba után, főleg olyan kórusművek esetén, amelyekért jobban meg kell küzdeni.

CS. L. Ezt a színészek is mesélik, hogy amikor előadás van, utána oly mértékben föl vannak még dűlva, hogy nem lehet csak úgy hazamenni, hogy benyomok egy tormás virslit és elalszom, hanem ezt le kell vezetni, tehát nem véletlen, hogy van egy ilyen zsilipelő időszak, mert olyan mértékű a szervezetben az adrenalin-koncentráció. Akkor Te ezt élted át szinte minden órán.

H. A. Igen, mindig is nagyon szerettem tanítani, ma is nagyon szeretem a kórusmunkát, a betanítási részét is nagyon szeretem, nem fáraszt egyáltalán, és öntudatlanul is töprengök a megoldásokon, tehát villamoson is beugrik, hogy most azt a beéneklést kéne inkább csinálni, mert az jobban segíti a kórustagokat. Nagyon nehéz ebből szabadulni!

CS. L. Most a kórus... tehát hogy neked ez személyileg egyfajta mámor, az világos. Na de itt van egy *szerep* ugye, a kórusnak a *vezetése*. Ez összefügg a tanársággal, hiszen a tanár a gyerekek között egyfajta vezetői szerepkörben van, ez nyilvánvaló. De talán egy picit többről is szó van. Mikor érezted meg azt, hogy Te a kórusral mást tudnál kezdeni, mint Erzsi néni vagy Ilona néni?

A 102 diákból álló Ranolder-kórus. Középen Csorda Róza Romána és Andor Ilona

H. A. Az a helyzet, hogy például ott, a zeneiben... Vissza kell az alapokhoz térnem. Az teljesen bevett dolog volt, hogy az iskola nagykórusa a tornaterembe levonult, akkor a zsámolyra fölállítottak engem, hogy vezényeljem el azt a

műsort, amit legközelebb el fogunk énekelni. Eszembe sem jutott, hogy most ott izgulni kéne vagy mit kéne csinálni. És ugyanez volt a gimnáziumban, a Leöveyben. Az egy apácák által vezetett iskolaként működött korábban, és ami eredetileg a kápolna volt, a Leövey idejében nagyteremmé alakították át, és ott folytak a nagy próbák Ilonka nénivel, 120 tagú kórossal. Volt egy óriási dobogója Ilonka néninek és ott volt a kis kávézója a tanároknak. A tanárok ott jöttek-mentek, jöttek a kávézóba, a dohányzóba, de ott se tűnt föl nekem az, hogy most másképp kéne viselkedni, az volt a dolgom, hogy elvezényeljem, amit kell.

Andor Ilona vezetésével gyakorol a Leőwei Klára 12 évfolyamos leányiskola kórusa. A következő koncertre Vass Lajos Esztendő című 12 tételes karművét tanulják. (MTI Fotó: Pálfai Gábor, Budapest, 1961. január 18.)

CS. L. Mert valahol, bizonyos szinten Te mindig tudtad, hogy mi az, amit ott csinálni kell?

H. A. Hát valahogy a véremben volt. Nem tudom. Én már gyerekkoromban is vezényelgettem a babákat.

CS. L. A „családi kórust”.

H. A. Mert énekórán azért volt ilyen feladat, hogy valakit kihívott az énektanár, hogy vezényelje el a 2/4 ütemmutatót.

CS. L. Nem mindegy, hogy kit!

H. A. Igaz. Ha visszagondolok az osztályunkra, ott se lehetett mindenkit kiállítani. Valahogy ez így mindig rám esett. Pedig nem voltam központi figura egyik osztályban sem voltaképpen.

CS. L. De eszerint amikor a zenéről, mint szakmáról volt szó, akkor óhatatlanul érződött, hogy képes vagy rá.

H. A. Volt egy bizalom, úgy látszik, irányomban. És hát például Andor Ilona részéről ez óriási bizalom volt, és ez meg volt azzal fejelve, hogy a szerepléseken nekem kellett a kezdőhangot megadni.

CS. L. Ez is nagyon komoly bizalom!

H. A. Ez óriási bizalom! Így visszagondolva, én senkit nem mernék megbízni ma a kórusomban, pedig nagyon jó énekesek, hogy hangvilláról hangot adjon.

Élő rádiófelvételeken például, vannak olyan – nem kazettáink, hanem – orsóink otthon Andor Ilona kórusával, ahol hallatszik is a hangadás. Mi egyébként nagyon sokat csináltunk rádiófelvételt, tehát hozzá voltunk ahhoz szokva, hogy piros lámpa: csönd, zöld: éneklés. Ilonka néni föltette a kezét, elénekeltük, fölment a technikai helyiségbe, meghallgatta, mondta: jó, következő szám. Ez körülbelül ilyen szinten ment, mert úgy ki volt dolgozva minden. Hogy a hangadással megbízott, ez az ősbizalom jele a részéről, de én ott se voltam kiemelt személyiség.

Amikor aztán 1995-ben a kórus újraalakult, a kórustagok, minekutána közülük voltam, és tudták, hogy el is végeztem időközben a Zeneakadémiát, engem választottak vezetőnek. És ennek van egy kicsi visszaütése is, mert Ilonka néni is mindig azt mondta, hogy mi egyformák vagyunk, én nem vezető vagyok, aki a pulpitusról, mintegy felülről diktál, hanem egyforma jogunk van: én is dolgozom, ti is dolgoztok. Na most, ez a mentalitás megvan a kórusban. Mostanában kezd az visszajönni, hogy amikor nekem az asztalra kéne csapni valami miatt, én ezt ugye nem teszem meg, mert mi egy szinten vagyunk. A kórustagok viszont föl vannak bátorodva, és sokszor mondják, hogy: ezt csináljuk vagy azt csináljuk, én pedig azt kérdezem magamban: most ezt miért te mondod? Amikor én vagyok a szakember.

CS. L. Eszerint itt óhatatlanul egy nagyon demokratikus vezetési stílus van. Ugyanakkor bizonyos pontokon dönteni kell, és határozottnak kell lenni. Tehát ezt eltalálni, ez is érzék kérdése.

H. A. Hát ez a pedagógia. Ezt az ember gyakorolta a Fazekas Gimnáziumban is, ahol 33 évig működtem vezetőtanárként, tehát felnőtteket, egyetemistákat is tanítottam, akik ott egy szemeszteren át hozzám jártak tanítási gyakorlatra. Megmondani valakinek az erényeit,

CS. L. ... és úgy mondani, hogy az hasson!

H. A. ... vagy esetleg a gyengeségeit, azt is meg kell tanulni. Megtanultam körbeírni a dolgokat Erre mondja a férjem azt, hogy te úgyis mindent megmagyarázol.

CS. L. Menjünk vissza egy kicsit a pályaválasztáshoz. Hogyan alakult ki, hogy ez ilyen módon a pályád lesz, hiszen ugye ott volt még a zongora, még azt mondtad, hogy egyfajta egyéni pályamodell lehetősége is fölmerült...

H. A. Nem, hát az elvetődött. Ilonka néni ugyan néha berakott engem valaki helyett szólónak, de inkább csak gyakorlási céllal. Volt ott olyan szólista, aki tényleg szólista volt, Tímár Andrea például, vagy Andor Éva például elég sokszor jött vissza hozzánk, de más kórustagok is voltak jobb hangú képességekkel, mint én, és ez elveszett.

A Zeneakadémián adódott ugyan egy pillanat, amikor odalökhettek volna az énekesi pályára, mégpedig egy tanszaki koncerten, amit azóta is emleget például a Párkai tanár úr, és Szőnyi Erzsike néni is sokszor felhozta. Ezekon a tanszaki koncerteken ki énekkel, ki hangszerrel mutatkozott be, én Kodálytól a *Barcsai*-balladát énekeltem, és ezt a mai napig emlegetik, hogy hát azt a balladát, meg a *Kádár Katát* is...

CS. L. Hogy annak a hangvételt, azt sikerült eltalálni.

H. A. Tudom, hogy én borzasztóan élveztem, rettenetesen élveztem ezt a drámaiságot. Egy nagyon kedves osztálytársam, a Mandowsky Jutka volt a zongorakísérő, aki fantasztikusan hozta a nagyon nehéz kodályi kíséretet.

CS. L. Tehát a szólóénekesi pálya felé végül nem indultál el, ugyanakkor találtál, mondhatni, egyfajta szóló szólamot magadnak ebben a lenyűgöző *Kodály a*

világban, magyar zene a világban szimfóniában, ez pedig az itáliai Kodály-módszer-tanítás. Ez hogyan alakult, ezt, hogy hozta eléd az élet?

H. A. Hát az élet az úgy hozta, hogy '75-ben, amikor végeztem, a Kecskeméti Kodály Intézetén kívül létezett egy nemzetközi Kodály-módszertani képzés az Esztergomi Nyári Egyetemen is Szőnyi Erzsébet vezetésével, tulajdonképpen ugyanaz, ami Kecskeméten folyt, csak Szőnyi tanárnő tágabb körből hívta a külföldieket, mert Kecskeméten inkább csak az angol nyelv – még ma is – a döntő, Esztergomban viszont spanyol nyelvű előadás is volt, olasz nyelvű is, német is, francia is, és angol is. Nem volt olaszos, fogalmam sincs, honnan tudta az Erzsi néni, hogy én tudok egyáltalán olaszul, merthogy a zenetagozaton azt kellett a gimnáziumban tanulni. Az most egy másik történet, hogy már gyerekkoromban ott volt az olasz valahogy, szóval kijelölt utak voltak.

CS. L. Zongorázott a papa és imádta Itáliát.

H. A. Az is benne volt, igen, de másképp jött az olasz. A lényeg az, hogy Erzsi néni a TIT-en keresztül csinálta ezt a nyári kurzust...

CS. L. ... a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatnál...

H. A. ...igen, és akkor kaptam egy felkérést, már nem is tudom, hogy ki helyett kellett beugrani Esztergomban, és akkor beszéltem életemben először így közösség előtt olaszul, és tanítottam a tanárokat a Kodály-módszerre.

CS. L. Tehát már az első olasz debütálásod lényegében a Kodály-módszer tanításával történt. Külön Te fordítottad le magadnak, vagy volt már olasz nyelvű tankönyv? Vagy nem létezett?

H. A. Á, semmi nem állt rendelkezésemre. Nagyon érdekes, ez a mélyvíz, a mélyvizek mélyvize volt. Ennél mélyebb víz csak az első utam volt '77-ben Rómába.

CS. L. Majd mindjárt rátérünk arra is.

H. A. Tehát '75-ben szerencsére volt egy hallgató, aki Olaszországba ment férjhez – ez nagy divat volt akkor –, és aki hazalátogatva beült az esztergomi kurzusra.

Neki volt egy kis zenei affinitása, és egy kicsit besegített itt-ott nekem, tehát nem döcögött a dolog, de annyira nem lehettem jó azért szerintem olaszul, zenében biztos, de olaszul még nem, mert jöttek ellenőrizni a TIT-től, hogy ki, hogy beszél, én nem kaptam semmi negatívumot, de nem mentem többet oda, illetve talán visszajött az, aki helyett voltam, ezt nem tudom. Én mondjuk inkább erre gondolok, hogy még azért annyira nem voltam *perfetto*.

Áttérve az olaszországi utakra, fogalmam sincs, hogy miért pont engem hívtak a Minisztériumból '77-ben, Bántainé Sipos Évával, Rómába. Città di Castellóba kellett végül mennünk, de Rómába érkeztünk, hogy egy nyári kurzust vezessünk.

CS. L. Tehát volt egy nyári rendezvény, és olyan magyar ének- és kórustanár kellett, aki sprichtolja a kodályi idiómát.

H. A. Igen. Éva már angol nyelvterületen járt többször, az Egyesült Államokban. Hogy az én meghívásomban Szőnyi tanárnő keze benne volt-e, nem tudom, mert lehet, hogy megkérdezték őt.

CS. L. Lehet, hogy a háttérből ajánlott.

H. A. Ő arról volt híres, és ez egy fantasztikus dolog számomra, hogy a tanítványainak az útját mindig valahogy tudta követni.

CS. L. A komoly tanár, az ilyen.

H. A. Élete utolsó pillanatáig, tényleg. Még az utolsó pillanatban is segített engem a kapcsolataival.

CS. L. ... és egy *raccomandazionét* (ajánlást) kaptál tőle Rómába.

H. A. Végigkínlódtam a repülőutat, arra készülve, hogy hogyan fogok olaszul megszólalni, és mit fogok mondani. És akkor jött ott a Giuseppe Juhar, a Juhar Jóska...

CS. L. *Don Juhar?*

H. A. Akinek a kivingjére emlékszem – nem is tudom, hogy tudják-e ma már, hogy az milyen, az volt a neve...

CS. L. Egy kívül hordott ing...

H. A. ...amelynek a zsebében ott kukucskált egy Kodály-kép...

CS. L. ... és innen lehetett tudni, hogy ő vár titeket.

H. A. És mielőtt még megszólaltam volna olaszul, ő megszólalt – magyarul. Hamarosan kiderült, hogy ő édesapámnak volt egy elveszett – már holtnak hitt – osztálytársa, akit így hosszú idő után megtaláltak.

CS. L. Don Juhar része az itáliai magyar emigrációnak. Egyébként nem mindenki kedvelte őt. Beszélgetésünk véletlenje, hogy én történészként többek között foglalkoztam a 20. századi olasz világban megkapaszkodó magyarokkal, és így találtam olyan forrásokat, amelyekben ő is szerepel – és amelyekben fölbukkantak személyes feszültségek is. Ugye ő pap lett volna eredetileg...

H. A. Igen, de elhagyta a hivatást...

A kép bal oldalán: Giuseppe Juhar
(Storia)

CS. L. ...és innen ered a *Don* titulus. Ez egy sok százéves, spanyol eredetű szokás Itáliában, a papoknak ez a megszólítása: *Don Juhar*, *Don Giuseppe Juhar*, ezeket én még megtaláltam a forrásokban. Hát ugye nyilván az ő kiugrásában

közrejátszott a szerelem meg a későbbi feleségével való kapcsolata, lehet, hogy ezt nem mindenki vette jó néven; de például olyan nagyszerű dolgokban is részt vett, mint a legtöbb magyar emléket őrző római bazilikának, a Santo Stefano Rotondo templomnak a felújítása és a magyar emlékeknek a gondozása. Ennek kapcsán is lehet az ő nevével találkozni.

H. A. Bizony. Végző soron az egyházi kapcsolatai nagyon erősek voltak.

CS. L. Egészen a Vatikán felsőbb köreiig.

H. A. Olyan körökbe jutottam be én is a Vatikánon belül, meg a kórusunk is, ahová nagyon kevesen. És ez nem csak a Szent Péter Bazilikára vonatkozik, mert például a Vatikáni Rádió készített velünk egy hangfelvételt.

Képek B. Horváth Andrea Rómától Rómáig – 38 év története a Kodály módszer jegyében c. könyvéből

CS. L. Ugorjunk vissza 1977-hez. Hogy sikerült az első órád Itáliában?

H. A. Szerintem nagyon jól sikerült. Hihetetlenül nagy csoport jött ott össze, hatvan fő, elfelezték az angolt és az olaszt. Nagyon szerettek, mert egy nagyon új dolgot hoztam, nagyon készségesek, nyitottak voltak. Az első anyagok tulajdonképpen magyar népdalok voltak, amiket csak hallás után megtanulgattak, nem magyarul, csak lalázva, és akkor ők kérdezték, hogy mi a szövege, és elkezdtek segíteni az olasz átültetésben. Például a *Megfogtam egy szúnyogot* kezdetű dalnak nagyon jól sikerült az átköltése, tartalmilag is követi a magyar szöveget, azóta is mindig repertoáron tartom; azután a *Kis kece lányom* például, tehát olyan alapdallamok, amelyekre jól rá lehetett illeszteni a módszert és a szolmizálást.

CS. L. Akkor ez egy újabb mámor, *ennek* a mámora, és ennek a szakmai élménye, hiszen egy jó pár ilyen alkalom összejött. Egy gyönyörű könyvben már visszatekintettél erre a korszakodra, tehát ha ezt az ember elolvassa, akkor érzékeli, hogy egyfajta kis itáliai Kodály-mozgalmat mégiscsak meglódítottál ezzel, a kapcsolataiddal, az újabb és újabb lehetőségekkel, amely egy alap, amelyre majd építeni lehet még a jövőben is.

H. A. Igen. Ugye tudjuk, hogy van a Nemzetközi Kodály Társaság is a Magyar Kodály Társaságon kívül, de hát ott is az angol, az angol, az angol.

CS. L. Persze, hát ez ma a világnyelv.

Giovanni Mangione

(<https://www.discogs.com/artist/5267465-Giovanni-Mangione-2>)

H. A. Ettől függetlenül máshol is vannak Kodály Társaságok, így Olaszországban is volt, Giovanni Mangione szervezte, aki még Kodályt is meglátogatta és személyes kapcsolatban volt vele.

Az első Kodály-könyvet egyébként ez a Mangione írta, nagyon érdekes a könyv és nagyon jó a könyv, *alapkönyv*, de abból nem lehet tanítani. Nekem meg az volt a dolgom odakint, azonkívül, hogy megismertessem őket a relatív szolmizációval, és megértessem velük, hogy higgyék el, ez a létező legjobb dolog és a Kodály-módszeren belül ez egy olyan fontos elem, amire mindent föl lehet építeni, a ritmikától kezdve a kifejezőmódbeli különbségekig is. Tehát Mangione már elindította az itáliai Kodály-mozgalmat és alapított is Firenzében egy Kodály Intézetet, de valahogy én oda sose kerültem be, mert oda mindig a Nemzetközi Kodály Intézet angol nyelven kommunikáló munkatársait hívták.

Érdekessége az életnek, hogy 2013-ban, az utolsó előtti olasz utamon láttam, hogy ez az olasz Kodály Intézet föléledt egy fiatal házaspárral, akik nagyon szívükön viselik a dolgot és nagyon buzgólkodnak. Nagyon-nagyon ügyesen dolgoznak... Ekkor találkoztam Mangione özvegyével is, aki láthatólag szintén tudott az én szerepemről és méltányolta is a munkámat, hiszen mindig volt szó róla, hogy engem is meghívna, de valahogy mindig más utazott végül...

Visszatérve Giuseppe Juharra, ő rendületlenül szervezte nekem a kurzusokat. Például Assisiben, a nyári fesztiválon, de például nemzetközi Kodály-szimpoziumot is hirdetett, ahol nem kisebb tudósok, mint Bónis Ferenc és Kroó György tartottak előadást.

Az Andor Ilona Baráti Társaság Kodály kórusa

CS. L. Egy fontos dolgot hadd kérdezzek. Említetted, hogy mint Andor Ilona tanítványai, ti azután létrehoztatok egy emlékkórust, hogy az ő emlékét őrizzék, de azért is, hogy a közös muzsikálás élményét újra és újra átéljétek. Hogy sikerült azt elintézni, hogy a kórossal ki tudtok menni Itáliába?

H. A. Ebben is Giuseppe Juhar segített, ő hívott meg először bennünket. Ő nemcsak az AMOR-nak volt az alapítója, tehát *Accademia Musica Ottorino Respighinek*, ahol a Respighi özvegye volt még a presidente d'onore...

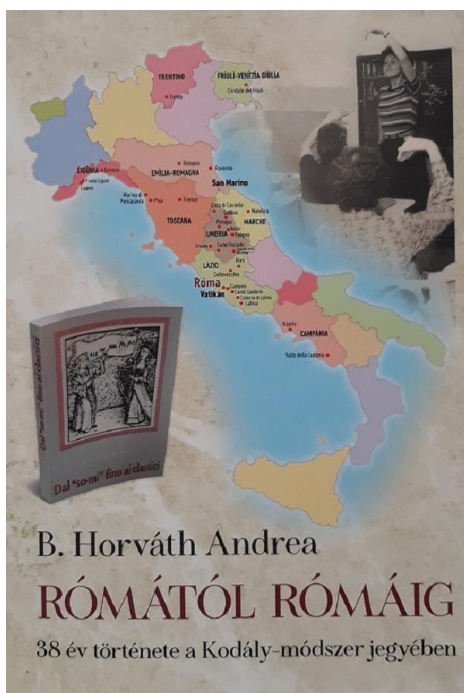
CS. L. ... a fővédnök, a tiszteletbeli elnök.

H. A. És őutána is nagyon neves emberek vállalták a tiszteletbeli elnökséget, tehát ez nem volt kis dolog, másfelől pedig egy nagyon hősies tett volt Giuseppe Juhar részéről, mert támogatást szerezni ott sem volt könnyű. Ha olykor félresikerültek a dolgai, mindig amiatt, hogy sajnos nem volt milliomos. Ha milliomos lett volna, akkor tenyerükön hordozták volna őt az emberek.

CS. L. Akkor ő egy mecénás lett volna.

H. A. Tehát az AMOR leányvállalata volt a Pro Musica Mundo fesztivál, amelyik meghívta a kórusunkat, akkor voltunk Itáliában először. Juhar Jóska támogatásának később is nagyon sokat köszönhattünk, közöttük azt a vatikáni rádiófelvételt, amelyről már esett szó.

CS. L. Köszönöm szépen, B. Horváth Andreát hallottuk, énektanárnőt, kórusvezetőt, aki pályájáról, és ennek részeként a Kodály-módszer itáliai terjesztéséről mesélt nekünk.

Dr. Fehér Anikó: Minden út. B. Horváth Andrea: Rómától Rómáig. 38 év története a Kodály-módszer jegyében (Magyar Kodály Társaság, 2022)
(Parlando 2022/5.)